

Arweiniad ynghylch Sancsiynau Dangosol

1 Cyflwyniad

Diben yr arweiniad hwn yw cynorthwyo Cadeiryddion ac Aelodau Pwyllgorau Priodoldeb i Ymarfer wrth benderfynu a ddylid gosod gorchymyn disgyblu yn erbyn cofrestriad person cofrestredig ai peidio ac, os felly, pa orchymyn fyddai'n briodol.

Gwahaniaeth allweddol ar gyfer Pwyllgorau Priodoldeb i Ymarfer, o'u cymharu â'r Pwyllgorau Ymddygiad a Chymhwysedd Proffesiynol cynt a gynhaliwyd gan Gyngor Addysgu Cyffredinol Cymru (CyngACC), yw ei fod yn penderfynu a ddylid cymhwyso'r Gorchymyn penodol a osodir nid yn unig i'r categori cofrestru yr oedd y person yn ymarfer ynddo ar adeg yr atgyfeiriad i Gyngor y Gweithlu Addysg (CGA), ond hefyd i unrhyw gategoriâu eraill y mae'r person wedi'i gofrestru ynddynt ar adeg penderfyniad y Cyngor.

I gynorthwyo'r Pwyllgor yn hyn o beth, mae gan GCA gyfrifoldeb dros gofrestru a rheoleiddio'r canlynol:

- athrawon ysgol
- athrawon addysg bellach
- gweithwyr cymorth dysgu ysgol
- gweithwyr cymorth dysgu addysg bellach
- gweithwyr ieuencid
- gweithwyr cymorth ieuencid
- ymarferwyr dysgu seiliedig ar waith

Atgoffir aelodau Pwyllgorau mai 'arweiniad yn unig' yw'r Arweiniad ynghylch Sancsiynau Dangosol ac nid ffynhonnell amgen o gyngor cyfreithiol. Bydd angen i aelodau Pwyllgorau ddefnyddio'u crebwyll eu hunain wrth benderfynu a fyddant yn gosod Gorchymyn ai peidio am y bydd pob achos yn wahanol ac, felly, bydd angen ymdrin â phob un yn ôl ei ffeithiau a'i rinweddau unigryw ei hun. Yn yr un modd, ni ddylai personau cofrestredig nac eraill geisio 'pennu' pa orchymyn disgyblu y gellid ei weithredu mewn unrhyw achos penodol ar sail cynnwys yr arweiniad hwn.

Caiff Arweiniad CGA ynghylch Sancsiynau Dangosol ei adolygu a'i ailgyhoeddi'n barhaus.

2 Penderfynu gosod gorchymyn disgyblu ai peidio

Os yw Pwyllgor wedi canfod bod ffeithiau un honiad neu fwy wedi'u profi, a bod y ffeithiau hynny sydd wedi'u profi yn gyfystyr ag ymddygiad proffesiynol annerbyniol, anghymhwysedd proffesiynol difrifol neu euogfarn am drosedd berthnasol, **hyd yn oed os nad yw'r person wedi'i gofrestru gyda CGA ar adeg ei benderfyniad**, mae'n rhaid i'r Pwyllgor:

- (a) ystyried hanes a chymeriad blaenorol yr athro cofrestredig ac unrhyw amgylchiadau lliniarol;
- (b) penderfynu a ddylid gwneud gorchymyn disgyblu yn erbyn yr athro cofrestredig; ac, os yw'n berthnasol, nodi amodau un o'r gorchymynion canlynol:

- **Cerydd**

Ni effeithir ar gofrestrriad y person cofrestredig. Bydd Cerydd yn aros ar y Gofrestr Ymarferwyr Addysg ('y Gofrestr') am ddwy flynedd.

- **Gorchymyn Cofrestru Amodol**

Mae cofrestriad parhaus y person cofrestredig yn ddarostyngedig i amod neu amodau a osodir gan Bwyllgor y mae'n rhaid iddo gydymffurfio â hwy. Gellir gosod yr amodau hyn am gyfnod penodedig, neu heb derfyn amser.

- **Gorchymyn Atal** (a allai gynnwys amodau neu beidio)

Caiff y person cofrestredig ei atal rhag bod ar y Gofrestr. Gall Pwyllgor osod y gorchymyn hwn am gyfnod o hyd at ddwy flynedd. Mae amod a nodir mewn Gorchymyn Atal yn dod i rym am y cyfnod a bennir, neu heb derfyn amser.

Unwaith mae'r Gorchymyn Atal wedi dod i ben, cyhyd â bod unrhyw amodau wedi'u bodloni, rhaid i'r person dan sylw ail-ymgeisio i gofrestru.

Mater i Bwyllgor fydd penderfynu, gan ddefnyddio ei grebwyll ei hun, hyd y Gorchymyn ar sail difrifoldeb yr achos penodol.

- **Gorchymyn Gwahardd.**

Caiff y person cofrestredig ei dynnu oddi ar y Gofrestr. Mae'n rhaid i'r Pwyllgor osod terfyn amser heb fod yn llai na dwy flynedd cyn i'r person cofrestredig allu gwneud cais i fod yn gymwys i gael ei aildderbyn i'r Gofrestr. Ar ôl i'r cyfnod penodedig ddod i ben, caiff ef neu hi wneud cais i CGA i fod yn gymwys i'w aildderbyn. Caiff unrhyw gais o'r fath ei ystyried gan Bwyllgor a gynullir o'r newydd a bydd angen i'r Pwyllgor hwnnw gael ei fodloni bod cymeriad a chymhwysedd y person ac unrhyw ffactorau perthnasol eraill yn ddigon derbyniol i adfer cymhwysedd y person i gofrestru.

Pe bai Pwyllgor yn caniatáu cais am gymhwysedd, rhaid i'r person dan sylw ail-ymgeisio i gofrestru.

Os na chyflwynir cais, bydd y person yn parhau wedi'i wahardd.

Mater i Bwyllgor fydd penderfynu, gan ddefnyddio ei grebwyll ei hun, y cyfnod y mae'n rhaid iddo fynd heibio cyn i'r ymarferydd allu gwneud cais i'w gymhwysedd i gofrestru ar y Gofrestr gael ei adfer, ar sail difrifoldeb yr achos penodol.

(c) penderfynu a ddylid ond cymhwyso'r Gorchymyn penodol i'r categori cofrestru yr oedd y person yn ymarfer ynddo ar adeg yr atgyfeiriad i CGA ai peidio, neu a ddylid ei gymhwyso i gategorïau eraill y mae'r person wedi'i gofrestru ynddynt ar adeg penderfyniad y Pwyllgor.

- Wrth wneud y penderfyniad hwn, dylai'r Pwyllgor feddwl yn ofalus pa mor berthnasol y mae'r ymddygiad neu'r anghymhwysedd a brofwyd i ymarfer y person mewn unrhyw gategorïau cofrestru eraill, a'r risgiau pe na bai'r Pwyllgor yn cymhwyso Gorchymyn o'r fath iddynt.

3 Y Cod Ymddygiad ac Ymarfer Proffesiynol ar gyfer Cofrestreion gyda CGA

Wrth wneud ei benderfyniadau o dan baragraff 2 uchod, gall Pwyllgor gyfeirio at y Cod, er nad yw'n gorfod gwneud hynny.

Er enghraifft:

- gellir barnu bod athro ysgol sydd wedi'i ddiswyddo gan ei gyflogwr am lawrlwytho delweddau pornograffig o oedolion ar gyfrifiadur ysgol, yn ystod oriau ysgol, ac yn groes i bolisi'r ysgol, wedi torri'r adran o'r Cod sy'n nodi:

"Mae cofrestreion yn ymddwyn yn onest a chydag unplygrwydd".

Mae cofrestreion yn cydymffurfio â pholisïau, gweithdrefnau a chanllawiau mewn perthynas â defnyddio eiddo, cyfleusterau, cyllid a TGCh yr ysgol

- gellir barnu bod gweithiwr cymorth dysgu addysg bellach sydd wedi'i ddiswyddo gan ei gyflogwr am ffugio ei gais am gyflogaeth mewn sefydliad addysg bellach wedi torri'r adran o'r Cod sy'n nodi:

“Mae cofrestreion yn ymddwyn yn onest a chydag unplygrwydd”.

Mae cofrestreion cofrestredig yn cynrychioli eu hunain, eu profiad, eu swydd broffesiynol a'u cymwysterau'n onest

- gellir barnu bod gweithiwr ieuentid sydd wedi'i ddiswyddo gan ei gyflogwr am sgysiau amhriodol gyda dysgwyr ar Facebook a thrwy negeseuon testun, yn groes i'r polisi lleol, wedi torri'r adran o'r Cod sy'n nodi:

“Mae cofrestreion yn seilio'u perthynas gyda disgyblion ar ymddiriedaeth a pharch” –

Mae cofrestreion yn dilyn polisiau, gweithdrefnau a chanllawiau ynghylch materion megis cyfathrebu â dysgwyr, cysylltiad corfforol â disgyblion, rheoli ymddygiad, cynhwysiad, mynediad a chyfle cyfartal

Fodd bynnag, os bydd Pwyllgor yn canfod bod person cofrestredig wedi torri'r Cod, nid yw'n golygu'n awtomatig y dylai gorchymyn ddilyn. Dylai Pwyllgor barhau i ystyried y camymddygiad neu'r anghymhwysedd a ganfuwyd yn erbyn yr Arweiniad ynghylch Sancsiynau Dangosol, a mynd i'r afael â **difrifoldeb** yr achos hwnnw o dorri'r cod wrth benderfynu a ddylid gosod gorchymyn disgyblu ai peidio.

Ni ddylai Pwyllgor ddefnyddio'r Cod yn ddangosydd difrifoldeb - arweiniad cyffredinol ynghylch safonau ymddygiad a chymhwysedd priodol ar gyfer personau cofrestredig yw'r Cod. Mater i'r Pwyllgor yw penderfynu ynghylch difrifoldeb.

Ni chaniateir cyfeirio at y Cod yn achos honiadau o ymddygiad proffesiynol annerbyniol/anghymhwysedd proffesiynol difrifol/euogfarn am drosedd berthnasol a ddigwyddodd cyn:

- 1^{af} Medi 2010 ar gyfer athrawon ysgol
- 1^{af} Ebrill 2015 ar gyfer athrawon addysg bellach
- 1^{af} Ebrill 2016 ar gyfer gweithwyr cymorth dysgu ysgol a gweithwyr cymorth dysgu addysg bellach
- 1^{af} Ebrill 2017 ar gyfer gweithwyr ieuentid, gweithwyr cymorth ieuentid ac ymarferwyr dysgu seiliedig ar waith;
- y dyddiad, os yw'n hwyrach na'r uchod, y daeth yr unigolyn yn berson cofrestredig yn y categori neu'r categorïau cofrestru perthnasol

4 Diben gorchymyn disgyblu

Wrth benderfynu a ddylid gosod gorchymyn disgyblu, ac os felly, pa orchymyn i'w osod, dylai aelodau Pwyllgorau ystyried yr egwyddorion allweddol canlynol:

4.1 Budd y Cyhoedd

Prif ddiben gorchymyn disgyblu yw **diogelu budd dysgwyr, y cyhoedd a'r proffesiynau addysg**, yn hytrach na chosbi neu roi bai. Yn hyn o beth, mae'r ddogfen hon yn diffinio bod 'budd y cyhoedd' yn cynnwys pob un o'r grwpiau hyn.

Mae awdurdod barnwrol yn glir bod budd y cyhoedd yn cynnwys:

- (a) diogelu dysgwyr ac aelodau eraill o'r cyhoedd;
- (b) cynnal hyder y cyhoedd yn y proffesiynau addysg a'r broses reoleiddio;
- (c) datgan a chynnal safonau priodol o ymddygiad a chymhwysedd.

Mae awdurdod barnwrol hefyd y gallai fod o fudd y cyhoedd i ymarferydd effeithiol allu parhau i ymarfer yn ei ddewis broffesiwn.

Fodd bynnag, cydnabyddir y gall gorchymyn gael effaith gosbol.

4.2 Cymesuredd

Mae egwyddor cymesuredd yn gofyn bod mesur yn cyflwyno cyfyngiad nad yw'n drymach ar hawl confensiwn nag sydd wir yn angenrheidiol i gyflawni ei amcan. Yng nghyd-destun gweithdrefnau rheoleiddio, yr hawl confensiwn y cyfeirir ati yw hawl person i ymarfer yn ei ddewis broffesiwn a'r amcan yw diogelu budd y cyhoedd. Mae'n rhaid i'r Pwyllgor benderfynu a yw'n angenrheidiol gosod gorchymyn disgyblu ac, os ydyw, beth yw'r ffordd leiaf ymwithgar o ddiogelu budd y cyhoedd.

Wrth benderfynu a ddylid gosod gorchymyn disgyblu ac (os felly), pa orchymyn i'w osod, dylai'r Pwyllgor ystyried ystyriaethau budd y cyhoedd o blaid ac yn erbyn, yn ogystal â buddiannau'r person cofrestredig. At hynny, bydd angen iddo ystyried unrhyw liniariad a gyflwynwyd gan y person cofrestredig, yn gymesur â natur a difrifoldeb yr ymddygiad a'r digwyddiad(au) dan sylw.

Wrth ystyried difrifoldeb yr ymddygiad, mae'n bwysig i'r Pwyllgor ystyried y rôl ddylanwadol y gall person cofrestredig ei chwarae wrth lunio barn ac ymddygiad dysgwyr.

Os yw Pwyllgor wedi penderfynu bod angen gorchymyn disgyblu penodol er mwyn diogelu budd y cyhoedd (ac felly dyna'r isafswm gamau gofynnol i wneud hynny), dylid gosod y gorchymyn hwnnw, hyd yn oed lle gallai hyn arwain at anawsterau ar gyfer person cofrestredig.

Mae'n rhaid i Bwyllgor sicrhau bod cymesuredd wedi'i ystyried yn glir wrth ddrafftio a chyhoeddi ei benderfyniad.

4.3 Ffactorau lliniarol a ffactorau gwaethybol

Dylai'r Pwyllgor ystyried ffactorau lliniarol a ffactorau gwaethybol. Fodd bynnag, dylai i ba raddau y dylai ffactorau lliniarol neu ffactorau gwaethybol o'r fath ddylanwadu ar farn y Pwyllgor o ran canfod ymddygiad proffesiynol annerbyniol, anghymhwysedd proffesiynol difrifol neu euogfarn am drosedd berthnasol ddiabynnu ar amgylchiadau unigol yr achos a dylai'r Pwyllgor arfer ei ddisgrisiwn.

Mae Adran 6 yn cynnwys arweiniad pellach ar y ffactorau hyn.

4.4 Rhesymau dros benderfyniadau a gorchymynion

Ym mhob achos disgyblu, mae'n hanfodol bod y Pwyllgor yn rhoi rhesymau clir dros ei benderfyniad naill ai i beidio â gosod gorchymyn disgyblu, neu i osod gorchymyn disgyblu penodol. Dylai hyn gynnwys:

- pam mae wedi dewis yn *ethriadol* beidio â gosod gorchymyn ar ôl canfod ymddygiad proffesiynol annerbyniol, anghymhwysedd proffesiynol difrifol a/neu euogfarn am drosedd berthnasol;
- y rhesymeg dros osod gorchymyn penodol, yn hytrach na gosod unrhyw orchymyn arall, ac esboniad ynghylch pam mae Pwyllgor wedi gwneud hynny. Dylai'r Pwyllgor ddefnyddio'r meini prawf a ddisgrifir isod i ddangos pam mae sancsiynau ar lefel is, sydd wedi'u hystyried gan y Pwyllgor, wedi'u gwrthod, ac os yw'n berthnasol, pam nad yw'r sancsiwn nesaf i fyny ar y rhestr yn briodol;
- **lefel difrifoldeb** yr ymddygiad proffesiynol annerbyniol, yr anghymhwysedd proffesiynol difrifol a/neu'r euogfarn am drosedd berthnasol a ganfuwyd;
- ffactorau a ystyriwyd gan y Pwyllgor;
- i ba raddau yr ystyriwyd budd y cyhoedd ac y cafodd ei bwysu a'i fesur ochr yn ochr â budd y person cofrestredig;

- cyfeirio at y Cod lle y bo'n briodol.

Dylai Pwyllgor gymryd Rheol 38 i ystyriaeth wrth drafod a chofnodi ei resymau:

'Bydd gan unrhyw berson sy'n tybio iddo gael cam gan benderfyniad Pwyllgor Priodoldeb i Ymarfer i osod gorchymyn disgyblu'r hawl i apelio yn erbyn y gorchymyn at yr Uchel Lys o fewn 28 diwrnod o'r dyddiad y cyflwynir Hysbysiad y gorchymyn iddo/iddi.'

4.5 Cyfraith Achosion Berthnasol

Mae cyfraith achosion wedi sefydlu'r egwyddorion canlynol:

1. Needham v Y Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth [2003] EWHC 1141

- Mae tegwch yn mynnu rhoi rhesymau.
- Amgylchiadau arbennig pob achos fydd yn penderfynu a roddwyd rhesymau digonol.
- Nid oes angen i resymau fod yn fanwl nac yn hir, ond dylent hysbysu'r partion yn fras pam y daethpwyd i'r penderfyniad.

2. R (Paterson) v Y Cyngor Meddygol Cyffredinol [2006] EWHC 891 (Gwein.)

- Nid yw'n ddigonol i benderfyniad y Pwyllgor nodi'r ffactorau a roddwyd yn yr arweiniad dangosol yn unig. Dylai penderfyniad y Pwyllgor gynnwys dadansoddiad, esboniad neu resymeg i ddangos sut y cymhwyswyd y ffactorau dangosol i'r ffeithiau arbennig a ganfuwyd gan y Pwyllgor.
- Er enghraifft, os bydd y Pwyllgor yn dod i'r casgliad nad yw Gorchymyn Cofrestru Amodol yn briodol, nid yw'n ddigonol i'r Pwyllgor ddweud na allai lunio amodau priodol i'w gosod ar gofrestrriad. Dylai'r penderfyniad esbonio pam y daeth y Pwyllgor i'r casgliad na allai lunio amodau priodol.

3. Mahmood v Y Cyngor Meddygol Cyffredinol [2007] EWHC 474 (Gwein.)

- Nid yw'n foddhaol i Bwyllgor ystyried rhywbeth wrth ddod i benderfyniad ond wedyn methu â nodi hynny fel rhan o'i resymau dros ddod i'r casgliad hwnnw.

5 Gorchymynion Disgyblu

Mae'r canlynol yn amlinellu'r gorchymynion disgyblu sydd ar gael i Bwyllgor, ac yn esbonio'r meini prawf tebygol ar gyfer cymhwyso pob un ohonynt. Dylid ystyried y sancsiynau yn y drefn ganlynol, ond **ni rwystrir** Pwyllgor, yn ystod ei drafodaethau, **rhag ailystyried gorchymyn disgyblu is, neu beidio â gosod gorchymyn disgyblu, ar ôl iddo symud i fyny'r raddfa:**

- dim gorchymyn disgyblu;
- **Cerydd;**
- **Gorchymyn Cofrestru Amodol;**
- **Gorchymyn Atal** (a allai gynnwys amodau neu beidio);
- **Gorchymyn Gwahardd.**

Ni rwystrir Pwyllgor rhag gosod gorchymyn disgyblu yn achos person nad yw:

- wedi'i gofrestru ar hyn o bryd gyda CGA;
- wrthi'n ymarfer fel athro addysg bellach, gweithiwr cymorth dysgu ysgol, gweithiwr cymorth dysgu addysg bellach, gweithiwr ieuentid, gweithiwr cymorth ieuentid, ymarferydd dysgu seiliedig ar waith;
- yn cyflawni 'gwaith penodedig' athro ysgol,

ar adeg penderfyniad y Pwyllgor.

Mae person yr ataliwyd ei gofrestrriad gan orchymyn disgyblu hefyd yn gallu bodloni amodau.

5.1 Dim gorchymyn disgyblu

Achosion lle nad yw'n briodol gosod gorchymyn disgyblu

Pan fydd Pwyllgor yn penderfynu bod ffeithiau achos wedi eu profi a'u bod yn gyfystyr ag ymddygiad proffesiynol annerbyniol, anghymhwysedd proffesiynol difrifol a/neu euogfarn am drosedd berthnasol, dylai'r Pwyllgor ystyried a ddylid gosod gorchymyn disgyblu ai peidio.

Dylai Pwyllgorau nodi y bydd dyfarniad o ymddygiad proffesiynol annerbyniol, anghymhwysedd proffesiynol difrifol a/neu euogfarn am drosedd berthnasol yn arwain fel arfer at osod gorchymyn disgyblu. Dim ond mewn amgylchiadau ethriadol y dylai Pwyllgor Priodoldeb i Ymarfer benderfynu peidio â gosod gorchymyn disgyblu, pan fydd yn glir nad yw'r penderfyniad hwnnw'n groes i fudd dysgwyr, y cyhoedd a'r proffesiynau addysg.

Os bydd Pwyllgor yn penderfynu peidio â gosod gorchymyn, dylai roi rhesymau clir a manwl dros y penderfyniad hwn.

Dylai Pwyllgor ystyried a yw'n briodol ac yn ddigonol peidio â gosod gorchymyn disgyblu ai peidio.

Os yw o'r farn y dylid gosod gorchymyn, dylai Pwyllgor benderfynu a fydd Cerydd yn briodol ai peidio (5.2)

5.2 Cerydd

Achosion lle bydd Cerydd yn briodol

Pan fydd Pwyllgor yn penderfynu nad yw'n ddigonol terfynu achos 'heb orchymyn disgyblu', Cerydd yw'r gorchymyn disgyblu isaf y gellir ei weithredu. Gall Cerydd felly fod yn briodol a/neu'n ddigonol pan fydd yr ymddygiad proffesiynol annerbyniol, yr anghymhwysedd proffesiynol difrifol neu'r euogfarn am drosedd berthnasol **ar ben isaf y raddfa, a chaiff Cerydd ei weithredu i nodi'r ffaith bod yr ymddygiad yn annerbyniol ac na chaiff ddigwydd eto.** Fodd bynnag, nid yw hyn yn atal y Pwyllgor rhag gosod gorchymyn uwch, hyd yn oed os bodlonir y meini prawf y cyfeirir atynt isod.

Mae'n annhebygol y bydd Pwyllgor yn ystyried bod Cerydd yn briodol lle bydd yn canfod ffeithiau sy'n ymwneud ag anghymhwysedd proffesiynol difrifol, hyd yn oed lle mae'r person wedi dangos crebwyll ac wedi cymryd camau unioni. Serch hynny, nid yw hyn yn atal Pwyllgor rhag gwneud hynny.

Dylid cyfleu'r rhesymau dros osod Cerydd ym mhenderfyniad ysgrifenedig y Pwyllgor. Caiff rhesymau o'r fath eu hailnodi yn yr Hysbysiad Penderfyniad a gyhoeddir gan CGA i'r person cofrestredig.

Effaith y Gorchymyn

Nid yw Cerydd yn effeithio ar gofrestrriad person, ond mae'n aros ar y Gofrestr am gyfnod o ddwy flynedd. Caiff Cerydd ei ddatgelu i gyflogwr neu ddarpar gyflogwr o dan Reoliadau Llywodraeth Cymru, yn rhan o'r gwiriadau cofrestru cyn cyflogi.

Arweiniad Dangosol

Gallai'r gorchymyn hwn fod yn briodol pan fydd y rhan fwyaf o'r ffactorau canlynol yn bresennol (nid rhestr gyflawn yw hon):

- Tystiolaeth na fyddai'r ymddygiad wedi effeithio'n ddifrifol ar ddysgwyr ac na ddigwyddodd yn ystod oriau pan oedd y person cofrestredig yn ymarfer.
- Mae'r person cofrestredig yn dangos crebwyll i'w fethiannau/methiannau.

- Mae'r person cofrestredig yn cyfaddef i'r honiadau.
- Roedd y digwyddiad yn fethiant unigryw ac nid oedd yn fwriadol.
- Mae'r person cofrestredig yn mynegi edifeirwch neu ymddiheuriad didwyll.
- Tystiolaeth o weithredu o dan orfodaeth neu gael ei bryfocio.
- Mae hanes blaenorol da gan y person cofrestredig.
- Nid yw'r ymddygiad wedi digwydd eto ers y digwyddiad.
- Mae'r person cofrestredig wedi cymryd camau adferol/cywirol.
- Mae geiradaon a thystlythyrau perthnasol a phriodol wedi'u darparu.

Dylai Pwyllgor ystyried a yw'n ddigonol terfynu'r achos â Cherydd ai peidio.

Os nad ydyw, dylai'r Pwyllgor benderfynu a fyddai'n briodol gosod amodau ar gofrestrriad y person ai peidio (5.3)

5.3 Gorchymyn Cofrestru Amodol

Achosion lle bydd Gorchymyn Cofrestru Amodol yn briodol

Gall Pwyllgor osod Gorchymyn Cofrestru Amodol pan fydd o'r farn **bod gwir bosibilrwydd y bydd camau adsefydlu neu adfer yn llwyddiannus, ac y gellir cywiro cyfnod o ymddygiad neu berfformiad anfoddhaol** gan y canlynol, er enghraifft:

- hyfforddiant neu ailhyfforddiant;
- datblygiad personol neu broffesiynol;
- triniaeth neu adferiad meddygol;
- amod cyfyngol sy'n pennu o fewn pa ffiniau y mae'n rhaid i berson cofrestredig weithredu yn ei rôl broffesiynol neu ei fywyd/bywyd personol (hyd nes i'r cyfryw hyfforddiant, ailhyfforddiant neu ddatblygiad ddigwydd).

Gall amodau olygu gwariant ar ran y person cofrestredig dan sylw.

Cyn gosod amodau sy'n cynnwys ailhyfforddi neu ddatblygiad arall, dylai'r Pwyllgor fodloni ei hun ynghylch y canlynol:

- (a) bod y person cofrestredig wedi dangos arwyddion y byddai ef/hi yn barod i wella'r problemau a nodwyd trwy ddefnyddio amodau;
- (b) bod amcanion yr amodau'n glir; a
- (c) bydd y swyddog a awdurdodir yn briodol ac unrhyw Bwyllgor a gynullir o'r newydd yn y dyfodol yn gallu penderfynu a yw'r amodau wedi'u bodloni ai peidio.

Dylai Pwyllgor gadw mewn cof na ddylid ystyried bod amodau'n ddewis 'llai cosbol' na Gorchymyn Atal (gyda neu heb amodau) neu Orchymyn Gwahardd, pan fo Gorchymyn Atal neu Orchymyn Gwahardd yn ddewis mwy priodol o ystyried canfyddiadau penodol Pwyllgor. Diogelu dysgwyr, y cyhoedd a'r proffesiynau ddylai fod yn brif ystyriaeth i Bwyllgor.

Dylai Pwyllgor fod yn ochelgar os yw'n ystyried Gorchymyn Cofrestru Amodol lle mae wedi canfod ffeithiau sy'n ymwneud ag anghymhwysedd proffesiynol difrifol, gan y bydd hyn yn caniatáu i'r person cofrestredig barhau i ymarfer,

er enghraifft, mewn ysgol neu leoliad addysg bellach. Yn arbennig, bydd athro ysgol mewn sefyllfa i barhau i gyflawni 'gwaith penodedig'.

Dylid cyfleu'r rhesymau dros osod Gorchymyn Cofrestru Amodol ym mhenderfyniad ysgrifenedig y Pwyllgor, gydag esboniad llawn ar yr amodau a osodwyd. Caiff y cyfryw resymau ac amodau a osodwyd eu hailadrodd yn yr Hysbysiad Penderfyniad a gyflwynir gan CGA i'r person cofrestredig.

Effaith y Gorchymyn

Mae Gorchymyn Cofrestru Amodol yn caniatáu i'r person cofrestredig gynnal statws person cofrestredig, cyhyd â'i fod yn bodloni rhai amodau dros gyfnod amser penodedig.

Caiff Gorchymyn Cofrestru Amodol ei gofnodi ar y Gofrestr am y cyfnod a nodir yn y gorchymyn. Os na phennir cyfnod, yna bydd manylion y gorchymyn yn cael eu cadw am byth. Caiff Gorchymyn Cofrestru Amodol ei ddatgelu i gyflogwr neu ddarpar gyflogwr o dan Reoliadau Llywodraeth Cymru, yn rhan o'r gwiriadau cofrestru cyn cyflogi.

Arweiniad Dangosol

Gallai'r gorchymyn hwn fod yn briodol pan fydd y rhan fwyaf neu bob un o'r ffactorau hyn yn bresennol (nid rhestr gyflawn yw hon):

- Nid oes unrhyw dystiolaeth o broblemau dwfn a niweidiol o ran personoliaeth neu agwedd.
- Nid yw'r person cofrestredig yn peri risg sylweddol o ymddwyn yn yr un modd eto, neu mae modd cywiro'r diffygion perfformiad, ym marn y Pwyllgor.
- Mae meysydd arfer amlwg y mae angen ailhyfforddiant ynddynt.
- Mae meysydd amlwg i'w datblygu.
- Mae'r person cofrestredig yn dangos posibilrwydd a pharodrwydd i ymateb yn gadarnhaol i ddatblygiad proffesiynol neu ailhyfforddi, ac yn dangos digon o grebwyll i awgrymu y bydd ef neu hi'n gallu cydymffurfio â'r amodau.
- Ni chaiff dysgwyr eu rhoi o dan anfantais ddifrifol na dioddef effaith ddifrifol naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol o ganlyniad i Orchymyn Cofrestru Amodol.
- Bydd yr amodau'n diogelu dysgwyr, cyd-ymarferwyr addysg neu'r cyhoedd yn ystod y cyfnod pan fyddant mewn grym.
- Mae'n bosibl llunio amodau priodol ac ymarferol i'w gosod ar y cofrestriad.

Manylion y Gorchymyn

Bydd y gorchymyn yn nodi'r holl amodau sy'n berthnasol i gyflogaeth y person cofrestredig y mae'n ofynnol iddo/iddi gydymffurfio â hwy, ac mewn perthynas â phob amod, naill ai'r cyfnod y bydd mewn grym, neu ei fod yn barhaol, heb derfyn amser.

Mae CGA wedi datblygu arweiniad ar wahân, o'r enw **Arweiniad ynghylch Llunio Amodau**. Os bydd Pwyllgor yn penderfynu y dylid cymhwyso amodau, dylai gyfeirio at yr arweiniad ychwanegol hwn am gymorth.

Dylai Pwyllgor ystyried a yw'n ddigonol terfynu'r achos drwy osod amodau ar gofrestrriad y person ai peidio.

5.4 Gorchymyn Atal (a allai bennu amodau)

Achosion lle bydd Gorchymyn Atal yn briodol

Gellir defnyddio Gorchymyn Atal i ddangos/roi arwydd i'r person cofrestredig, y proffesiwn a'r cyhoedd ynghylch yr hyn a ystyrir yn ymddygiad proffesiynol annerbyniol, anghymhwysedd proffesiynol difrifol a/neu euogfarn am drosedd berthnasol.

Mae Gorchymyn Atal **yn debygol o fod yn briodol a/neu'n ddigonol ar gyfer camymddygiad neu anghymhwysedd sy'n ddifrifol, ond heb fod yn ddigon difrifol i gyfiawnhau gwahardd** (er enghraifft, pan gydnabuwyd y bai a phan fydd Pwyllgor wedi'i fodloni bod yr ymddygiad neu'r diffygion perfformiad yn annhebygol o ddigwydd eto, er y gall fod yn anoddach barnu ynghylch hyn ar ôl canfod anghymhwysedd proffesiynol difrifol).

Gall fod achosion lle nad yw Gorchymyn Cofrestru Amodol yn ddigonol i warchod budd y cyhoedd, ond lle mae **tystiolaeth bod gan y person cofrestredig y potensial i gael ei adsefydlu os yw'n barod i fynychu ailhyfforddiant/datblygiad**. Mewn achosion o'r fath, ac er mwyn diogelu'r cyhoedd, gall Pwyllgor ddymuno gosod cyfnod o ataliaeth, a gweithredu amodau o ran y math o raglen ailhyfforddi y gallai'r ymarferydd ei dilyn yn ystod y cyfnod o ataliaeth, neu'r camau y gallai ef neu hi eu cymryd (fel 5.3).

Dylid cyfleu'r rhesymau dros osod Gorchymyn Atal ym mhenderfyniad ysgrifenedig y Pwyllgor, gydag esboniad llawn o unrhyw amodau a osodwyd. Caiff y cyfryw resymau ac amodau a osodwyd eu hailadrodd yn yr Hysbysiad Penderfyniad a gyflwynir gan CGA i'r person cofrestredig.

Effaith y Gorchymyn

Mae Gorchymyn Atal yn cael effaith gosbol am ei fod yn **atal y person rhag ymarfer** yn y categori neu'r categorïau cofrestru mae wedi'i gofrestru ynddo/ynddynt ar adeg penderfyniad y Pwyllgor (ac felly'n ei atal rhag ennill bywoliaeth yn hynny o beth) yn ystod cyfnod y Gorchymyn Atal.

Caiff enw'r person ei ddileu oddi ar y Gofrestr am y cyfnod penodedig. Caiff Gorchymyn Atal ei ddatgelu i gyflogwr neu ddarpar gyflogwr o dan Reoliadau Llywodraeth Cymru, yn rhan o'r gwiriadau cofrestru cyn cyflogi.

Mae personau sydd wedi'u hatal, y mae eu Gorchymyn Atal yn destun amodau, yn parhau'n anghymwys i gofrestru os methant â chydymffurfio â'r amodau hynny, hyd yn oed wedi'r dyddiad pan ddaw'r Gorchymyn i ben.

Byddai amod a osodir 'heb derfyn' gan Bwyllgor yn golygu y gellir cwblhau'r amod 'ar unrhyw adeg' yn ystod cyfnod y Gorchymyn Atal, yn hytrach na mewn cyfnod penodol, diffiniedig.

Arweiniad Dangosol

Gall y sancsiwn hwn fod yn briodol pan fydd rhai neu bob un o'r ffactorau canlynol yn amlwg (nid rhestr gyflawn yw hon):

- Digwyddiad difrifol neu gyfnod estynedig o ymddygiad proffesiynol annerbyniol, anghymhwysedd proffesiynol difrifol a/neu euogfarn am drosedd berthnasol lle na fo sancsiwn llai'n ddigonol.
- Nid yw'r ymddygiad neu'r materion perfformiad y cafwyd eu bod wedi'u profi yn sylfaenol anghydnaws â pharhau i fod yn berson cofrestredig.
- Nid oes dystiolaeth o broblemau dwys a niweidiol o ran personoliaeth ac agwedd.

- Nid yw'r person cofrestredig yn peri risg sylweddol o ymddwyn yn yr un modd eto, nac yn methu gwella ei gymhwysedd/chymhwysedd fel ymarferydd addysg.

Manylion y Gorchymyn

Bydd y gorchymyn yn pennu'r cyfnod (**na fydd yn fwy na 2 flynedd**) na fydd y person yn gymwys i gofrestru eto hyd nes iddo ddod i ben, ac unrhyw amodau y mae'n rhaid iddo/iddi gydymffurfio â hwy cyn gallu dod yn gymwys eto i gofrestru.

Mater i ddisgresiwn a chrebwyll y Pwyllgor yw cyfnod y gorchymyn, yn dibynnu ar ddifrifoldeb yr achos penodol, ac mae angen rhoi sylw gofalus iddo.

Mae CGA wedi datblygu arweiniad ar wahân, o'r enw **Arweiniad ynghylch Llundain Amodau**. Os bydd Pwyllgor yn penderfynu y dylid cymhwyso amodau, dylai gyfeirio at yr arweiniad ychwanegol hwn am gymorth.

Dylai Pwyllgor ystyried a yw'n ddigonol terfynu'r achos â Gorchymyn Atal ai peidio.

Os nad yw'n ddigonol, dylai'r Pwyllgor benderfynu a fyddai atal y person rhag cael ei gynnwys ar y Gofrestr yn briodol (5.5)

5.5 Gwahardd

Achosion lle bydd Gorchymyn Gwahardd yn briodol

Mae gwahardd o'r Gofrestr yn briodol pan fydd tystiolaeth o weithredoedd difrifol, bwriadol neu ddi-hid, a/neu ddiffygion perfformiad difrifol, a **dyma'r unig ffordd o ddiogelu dysgwyr a chynnal hyder y cyhoedd yn y proffesiynau addysgu**. Fodd bynnag, ni ddylai Pwyllgorau deimlo'i bod yn angenrheidiol gwahardd person cofrestredig er mwyn bodloni galwadau'r cyhoedd am roi bai a chosbi.

Ffeithiau arbennig pob achos fydd yn penderfynu a yw gwaharddiad yn briodol, a dylai Pwyllgor ddefnyddio'i grebwyll ei hun wrth ddod i benderfyniad o'r fath.

Dylid cyfleu'r rhesymau dros osod Gorchymyn Gwahardd ym mhenderfyniad ysgrifenedig y Pwyllgor. Caiff y cyfryw resymau eu hailadrodd yn yr Hysbysiad Penderfyniad a gyflwynir gan CGA i'r person cofrestredig.

Effaith y Gorchymyn

Caiff enw person sydd wedi'i wahardd rhag ymarfer yn y proffesiynau addysgu ei ddileu oddi ar y Gofrestr. Mae personau sydd wedi'u gwahardd nad ydynt yn ymgeisio i adfer eu cymhwysedd i gofrestru ar y Gofrestr yn parhau'n anghymwys i gofrestru.

Bydd person yn parhau i fod wedi'i wahardd oni bai ei fod/bod yn gwneud cais i'w gymhwysedd/ei chymhwysedd i gofrestru ar y Gofrestr gael ei adfer, yn unol ag amserlen a bennir gan Bwyllgor. Os gwneir cais o'r fath bryd hynny, bydd angen i Bwyllgor arall, a gynullir o'r newydd, gael ei fodloni bod cymeriad yr ymarferydd, ei gymhwysedd ac unrhyw ffactorau perthnasol eraill yn ddigon derbyniol erbyn hyn i adfer cymhwysedd ef neu hi i gofrestru.

Caiff Gorchymyn Gwahardd ei ddatgelu i gyflogwr neu ddarpar gyflogwr o dan Reoliadau Llywodraeth Cymru, yn rhan o'r gwiriadau cofrestru cyn cyflogi.

Mae Gorchymyn Gwahardd yn berthnasol yn Lloegr, lle mae'n ymwneud ag ymddygiad, yn wahanol i'r holl orchymynion eraill sydd ar gael i'r Pwyllgor.

Arweiniad Dangosol

Mae'r sancsiwn hwn yn debygol o fod yn briodol pan fydd yr ymddygiad yn sylfaenol anghydnaws â bod yn berson cofrestredig, mae ei gymhwysedd yn annhebygol o wella, ac mae'n cynnwys unrhyw rai o'r canlynol (nid rhestr gyflawn yw hon ac nid yw'n rhwystro Pwyllgor rhag defnyddio'i grebwyll ei hun mewn perthynas â difrifoldeb yr ymddygiad neu'r anghymhwysedd):

- Gwriad arbennig o ddifrifol o'r safonau personol a phroffesiynol a ddisgwylir gan y Cod a'r Safonau Athrawon wrth eu Gwaith.
- Achos bwriadol neu ddi-hid o ddiystyru'r egwyddorion a nodir yn y Cod.
- Mae'r ymddygiad neu'r anghymhwysedd yn cael effaith ddifrifol ar addysg a/neu lesiant dysgwyr.
- Mae risg barhaus i addysg a/neu lesiant dysgwyr.
- Camdefnyddio sefyllfa o ymddiriedaeth (yn arbennig yng nghyswllt dysgwyr agored i niwed) neu dorri hawliau dysgwyr.
- Anonestrwydd (yn arbennig pan fu canlyniadau difrifol, dyfalbarhad a chuddio, neu anonestrwydd a gyflawnwyd er budd personol).
- Rhoi budd yr unigolyn dan sylw ei hun o flaen budd dysgwyr.
- Bwlio parhaus neu ddifrifol, neu ymddygiad bwriadol arall sy'n tanseilio dysgwyr, y proffesiynau addysgu, cydweithwyr a/neu'r cyflogwr.
- Camymddygiad rhywiol, e.e. gan gynnwys gweithredoedd yr roedd cymhelliant rhywiol iddynt neu roeddent o natur rywiol ac/neu sy'n defnyddio neu'n egsbloetio ymddiriedaeth, gwybodaeth neu ddyllanwad a geir o sefyllfa broffesiynol yr unigol.
- Cyflawni trosedd ddifrifol.
- Diffyg mewnwelediad parhaus a/neu wadu difrifoldeb gweithredoedd neu ganlyniadau.
- Tystiolaeth o broblemau dwys a niweidiol o ran personoliaeth ac agwedd.
- Anallu neu amharodrwydd i ddatrys problemau, neu'n gwrthod gwneud hynny.
- Cam-drin cydweithwyr proffesiynol mewn ffordd sy'n torri eu hawliau neu eu galluedd yn ddifrifol.

Manylion y Gorchymyn

Bydd Gorchymyn Gwahardd yn pennu'r cyfnod (**na fydd yn llai na 2 flynedd, gan ddechrau o'r dyddiad pan ddaw'r gorchymyn i rym**) na fydd y person yn gymwys i ymgeisio i'r Cyngor benderfynu ei fod yn gymwys i gofrestru cyn iddo ddod i ben.

Mater i ddisgresiwn a chrebwyll y Pwyllgor yw cyfnod y gorchymyn, yn dibynnu ar ddifrifoldeb yr achos penodol, ac mae angen rhoi sylw gofalus iddo.

6 Arweiniad Ychwanegol

6.1 Pennu cyfnodau o amser

Fel yr esboniwyd uchod, mater i Bwyllgor yw penderfynu, gan ddefnyddio ei grebwyll ei hun, hyd y Gorchymyn Cofrestru Amodol, Atal neu Wahardd, o ganlyniad i ddifrifoldeb ei ganfyddiadau.

Er nad yw CGA yn darparu arweiniad dangosol ynghylch pennu cyfnodau penodol o amser, dylai Pwyllgor gymryd i ystyriaeth y ffaith y gallai tensiwn godi pan fydd canfyddiadau Pwyllgor yn awgrymu gwyriad difrifol oddi ar y safonau a ddisgwylir gan y Cod, ond bod y cyfnod amser a osodir yn fyr, gan ganiatáu dychwelyd i ymarfer heb unrhyw gyfyngiadau yn gymharol gyflym ar ôl i'r penderfyniad gael ei wneud. Dylai Pwyllgor ystyried bob amser a yw hyd gorchymyn penodol yn diogelu budd y cyhoedd yn ddigonol ac a yw'n gymesur.

Os yw Pwyllgor yn penderfynu bod cyfnod byr yn briodol, dylai'r Pwyllgor allu rhoi rhesymau pam mae gorchymyn cyfnod byr yn briodol.

Enghraifft o sefyllfa lle gallai fod rheswm da dros osod cyfnod atal byr yw lle mae'r Pwyllgor yn penderfynu y byddai'r person cofrestredig yn elwa ar ailhyfforddi mewn maes penodol o'i arfer, ond mae'r Pwyllgor yn dod i'r casgliad na fyddai budd y cyhoedd yn cael ei ddiogelu drwy osod Gorchymyn Cofrestru Amodol. Os yw'r Pwyllgor yn dod i'r casgliad mai'r unig ffordd o ddiogelu budd y cyhoedd fyddai drwy ymgymryd â'r hyfforddiant perthnasol cyn i'r person cofrestredig ddychwelyd i ymarfer, gellid cyflawni hyn drwy osod Gorchymyn Atal am gyfnod byr a fyddai'n caniatáu i'r hyfforddiant gael ei gyflawni yn ystod cyfnod yr ataliad.

6.2 Achosion yn ymwneud ag Euogfarnau

Euogfarnau

Gellir gosod gorchymyn disgyblu pan fydd person cofrestredig wedi'i euogfarnu (ar unrhyw adeg) am drosedd berthnasol. Ystyr 'trosedd berthnasol', yn achos euogfarn yn y Deyrnas Unedig, yw tramgwydd troseddol heblaw un nad oes iddo unrhyw berthnasedd arwyddocaol i addasrwydd y person i fod yn berson cofrestredig yn y categori cofrestru perthnasol. Mewn achos o euogfarn mewn man arall, yr ystyr yw trosedd a fyddai'n gyfystyr â throsedd o'r fath petai'n cael ei chyflawni yng Nghymru neu Loegr. **Mae euogfarn yn rhoi awdurdodaeth i Bwyllgor, hyd yn oed os nad oedd y drosedd yn ymwneud â chamymddygiad cysylltiedig ag ymarfer person**, cyhyd â bod y Pwyllgor yn dod i'r casgliad bod y drosedd o berthnasedd arwyddocaol i'r priodoldeb i fod yn berson cofrestredig.

Sanctsiynau troseddol eraill

Gall Pwyllgor hefyd ystyried 'sanctsiynau troseddol eraill', er enghraifft, rhybuddiad ffurfiol, cerydd neu rybudd gan yr heddlu, gorchymyn rhwymo neu gosb benodedig.

Rôl Pwyllgor

Mewn gwrandawriad sy'n ymwneud ag euogfarn neu sanctsiwn troseddol arall, gwahoddir y Swyddog Cyflwyno i nodi tystiolaeth yn ymwneud â'r amgylchiadau a arweiniodd at euogfarn neu sanctsiwn troseddol arall, cymeriad a hanes blaenorol person cofrestredig. Caiff person cofrestredig y cyfle i annerch Pwyllgor i roi lliniariad ac i gyflwyno unrhyw dystiolaeth yn y cyswllt hwn. Fodd bynnag, dim ond os bydd y Pwyllgor yn dyfarnu bod ymddygiad proffesiynol annerbyniol a/neu euogfarn am drosedd berthnasol y caiff ef neu hi'r cyfle hwn (cyfeirir at 6.2).

Nid diben gwrandawriad sy'n ymwneud ag euogfarn neu sanctsiwn troseddol arall yw cosbi'r person cofrestredig eilwaith am y drosedd(troseddau) y cafwyd ef neu hi'n euog ohonynt, neu y cafodd sanctsiwn amdanynt, ond diogelu'r dysgwyr a allai gael eu haddysgu neu eu hyfforddi gan y person cofrestredig, a chynnal safonau uchel ac enw da'r proffesiynau addysg.

Rôl Pwyllgor felly yw cydbwysu'r canlynol:

- natur a difrifoldeb y drosedd(troseddau) a'u heffaith ar briodoldeb y person cofrestredig i ymarfer yn erbyn yr angen am osod gorchymyn disgyblu; a'i
- ganlyniadau o ran gallu'r person cofrestredig i ymarfer ei broffesiwn neu ei phroffesiwn.

6.3 Ffactorau lliniarol a ffactorau gwaethgol

Dylid ystyried pob agwedd ar liniariad yn erbyn cyfrifoldeb statudol CGA a ddisgrifir yn 4.1 uchod.

Yn dilyn penderfyniad Pwyllgor yng nghyswllt canfyddiadau ffeithiol, a phenderfynu bod y ffeithiau hynny sydd wedi'u profi'n gyfystyr ag ymddygiad proffesiynol annerbyniol, anghymhwysedd proffesiynol difrifol a/neu euogfarn am drosedd berthnasol, dylai Pwyllgor roi sylw dyledus i unrhyw liniariad. Mae hyn yn cynnwys unrhyw liniariad a gyflwynir gan neu ar ran person cofrestredig. Fodd bynnag, dylai Pwyllgor nodi na fydd person cofrestredig yn bresennol bob amser mewn gwrandawriad Pwyllgor Priodoldeb i Ymarfer i gyflwyno lliniarol ar lafar, neu gallai benderfynu peidio â chyflwyno unrhyw liniariad yn ysgrifenedig i'w gyflwyno ar y dydd. Felly, hyd yn oed mewn achosion lle na chyflwynir unrhyw liniariad yn ffurfiol gan neu ar ran y person cofrestredig, dylai'r Pwyllgor ystyried unrhyw wybodaeth sy'n gyfystyr â lliniarol ym marn y Pwyllgor, gan gynnwys yr enghreifftiau canlynol:

- Eglurhad o'r amgylchiadau a/neu'r digwyddiadau a arweiniodd at yr ymddygiad proffesiynol annerbyniol, yr anghymhwysedd proffesiynol difrifol a/neu'r euogfarn am drosedd berthnasol a gadarnhawyd.
- Lliniarol personol, megis cyfnodau o straen neu salwch, caledi personol ac ariannol, lefel profiad ar yr adeg dan sylw, lefel y gefnogaeth yn y gweithle (nid rhestr gyflawn yw hon).
- Yr amser sydd wedi mynd heibio ers y digwyddiadau perthnasol.
- Unrhyw ymddiheuriadau neu fynegiad o edifeirwch a roddwyd gan y person cofrestredig i achwynydd, cyflogwr neu unrhyw berson arall sy'n berthnasol i'r ymddygiad, yr anghymhwysedd neu'r drosedd berthnasol a gadarnhawyd.
- Tystiolaeth bod y person cofrestredig wedi ymdrechu i atal digwyddiadau o'r fath rhag digwydd eto, neu unrhyw ymdrechion i gywiro'r anawsterau. Er enghraifft, cwnsela, adsefydlu rheoli dicter, hyfforddiant pellach.
- Tystiolaeth o yrfa ddi-fai yn flaenorol.
- Hanes yr ymarferydd.
- Geirdaon neu dystlythyrau personol a rhai gan drydydd partïon am gymeriad yr athro.

Er y gallai lliniarol personol gario pwys sylweddol o blaid ymarferydd lle gosodir cosb yn y system cyfiawnder troseddol, mewn gweithdrefnau rheoleiddiol m'e'n debygol o gario llai o bwys. Mae hyn oherwydd y caiff ei bwysu yn erbyn budd y cyhoedd fel y nodir yn 4.1 uchod, a'r ffaith mai diben sancsiynau rheoleiddio yw diogelu'r budd hwnnw a pheidio â gosod cosb. Rhaid derbyn y gallai sancsiynau olygu effaith gosbol, ond nid dyna'u diben, fel yr amlinellir uchod.

Gellir cyflwyno tystiolaeth o liniariad drwy eirdaon a thystlythyrau.

Geirdaon a Thystlythyrau

Yn aml, bydd person cofrestredig yn cyflwyno geirdaon a thystlythyrau ynghylch ei statws yn y gymuned a/neu faes ymarfer proffesiynol. Fel gyda ffactorau lliniarol neu waethgol eraill, bydd angen i Bwyllgor bwysu a mesur y rhain yn briodol yn erbyn natur a difrifoldeb yr ymddygiad, yr anghymhwysedd neu'r drosedd berthnasol a gadarnhawyd.

Bydd nifer, ansawdd ac ystod y geirdaon a'r tystlythyrau'n amrywio o achos i achos.

Dylai Pwyllgor nodi'r canlynol wrth ystyried geirda a/neu dystlythyr er mwyn bod yn glir a yw cyflwyniad o'r fath yn sefyll fel darlun cywir, dilys a dibynadwy yng ngoleuni ffeithiau a brofwyd mewn achos:

- Pryd yr ysgrifennwyd y geirda neu'r tystlythyr.

- Gan bwy yr ysgrifennwyd y geirda neu'r tystlythyr, a yw wedi'i lofnodi gan yr unigolyn hwnnw a'i ysgrifennu ar bapur pennawd (lle y bo'n briodol). Er enghraifft, gan gydweithiwr proffesiynol, cyflogwr, neu gyfaill personol neu berthynas, a'i allu/gallu i gyflwyno sylwadau perthnasol neu arbenigol.
- Pa un a yw'r geirda neu'r tystlythyr wedi'i ddarparu'n benodol mewn perthynas â'r ymddygiad, yr anghymhwysedd neu'r troseddu yr atgyfeiriwyd y person cofrestredig at Bwyllgor disgyblu yn ei gylch, neu a yw'r awdur yn dangos diffyg ymwybyddiaeth o'r materion dan sylw.
- A oedd awdur y geirda neu'r tystlythyr yn dyst i'r ymddygiad, yr anghymhwysedd neu'r troseddu, ac felly'n gallu rhoi adroddiad o safbwynt uniongyrchol.

Lle nad yw geirda ysgrifenedig wedi'i lofnodi a/neu lle ei fod yn debyg o ran ei arddull, ei ffont neu ei iaith i eirdaon eraill a gyflwynwyd, gallai'r Pwyllgor ddymuno gofyn am eglurhad o'r amgylchiadau wrth ofyn am y geirdaon neu'r tystlythyrau neu wrth eu darparu.

Bydd angen i Bwyllgor ystyried yr holl ffactorau o'r fath wrth edrych ar eirdaon a thystlythyrau er mwyn pennu pa bwys y dylid ei roi arnynt.

Mynegi Edifeirwch ac Ymddiheuriad

Gall cyfaddefiad gan berson cofrestredig i Bwyllgor y gallai ef neu hi fod wedi ymddwyn neu ymarfer yn wahanol, o edrych yn ôl, ynghyd â bwriad i gymryd camau i atal yr ymddygiad/yr anghymhwysedd neu'r troseddu rhag digwydd eto, fod yn ffactor pwysig i Bwyllgor.

Fodd bynnag, dylai Pwyllgor fod yn ymwybodol y gallai fod gwahaniaethau yn y ffordd y mynegir y crebwyll hwnnw, er enghraifft, sut caiff ymddiheuriad neu fynegiad o edifeirwch ei lunio a'i gyfleu. Mae hyn yn arbennig o bwysig os nad yw'r person cofrestredig yn cael ei gynrychioli neu ei gefnogi mewn gwrandawriad, a'i fod yn siarad ar ei ran ei hun heb gyngor nac arweiniad proffesiynol.

Prif ystyriaeth Pwyllgor wrth wrando ar fynegiad o edifeirwch neu ymddiheuriad felly yw cael ei fodloni bod dysgwyr yn cael eu diogelu, a bod y person cofrestredig wedi cydnabod bod angen cymryd camau, a beth ddylai'r camau hynny fod - yn hytrach na sut y mynegir hynny.

Ffactorau gwaethybol

Yn ogystal ag ystyried ffactorau lliniarol achos, bydd angen i'r panel ystyried unrhyw nodweddion gwaethybol, megis:

- unrhyw ganfyddiadau rheoleiddiol neu ddisgyblaethol blaenorol;
- cuddio cam;
- camddefnyddio sefyllfa o ymddiriedaeth;
- camymddygiad rhywiol;
- anonestrwydd;
- bwriad ymlaen llaw;
- diffyg crebwyll i fethiannau, edifeirwch neu dristwch;
- patrwm o gamymddygiad dros gyfnod o amser.

Anonestrwydd

Gellir ystyried bod anonestrwydd, lle nad yw'n arwain at niwed uniongyrchol i ddysgwyr ond sy'n gysylltiedig â materion y tu allan i arfer proffesiynol person cofrestredig, yn ddifrifol oherwydd y gall danseilio'r ymddiriedaeth a rydd y cyhoedd yn y proffesiynau addysg. Ystyrir mai gonestrwydd, unplygrwydd a dibynadwyaeth yw echelbin unrhyw ymarferydd addysg.

Diffyg crebwyll

Mae'n debygol bod ymarferydd yn brin o grebwyll os:

- yw'n gwrthod ymddiheuro neu dderbyn ei gamgymeriadau
- addo cywiro, ond methu â chymryd camau priodol
- nad yw'n dangos ei fod/ei bod yn datblygu crebwyll mewn modd amserol
- yw'n methu â dweud y gwir yn ystod y gwrandawriad

Camymddygiad rhywiol

Bydd y camymddygiad yn arbennig o ddifrifol pan oedd cymhelliant rhywiol i'r gweithredoedd a ganfuwyd neu pan oeddent o natur rywiol a/neu pan cawsant eu defnyddio i egsbloetio ymddiriaeth, gwybodaeth neu ddylanwad a geir o sefyllfa'r ymarferydd yn y proffesiynau addysg. Mae camymddygiad rhwyiol yn tansellio ymddiriedaeth y cyhoedd yn y proffesiynau mewn ffordd ddifrifol.

Mae'r risg i ddysgwyr yn ystyriaeth hollbwysig i Bwyllgorau.